

Rursus animadvertendum est dispositionem Nov. Constit. earumque verba dirigi in personas Utentium aquis Olonæ, non autem in bona irriganda ex dictis aquis, ideò nullam fieri differentiam inter Possessorem majoris quantitatis Pratorum, & Possessorem minoris pericatus, sed omnes Possessores æquè afficere taxam prædictam solid. quattuor, licet ambigendum non sit, quin de tempore conditæ, & publicatæ dictæ legis adfuerint Utentes possidentes in majori, alii vero in minori quantitate Prata irrigabilia, & nihilominus pro omnibus indistinctè eadem præscribitur taxa, eademque constituitur merces Notario pro actu fidejussionis præstandæ.

Si etenim violanda esset lex, si recedendum esset ab antiqua taxa, & retineri vellet abusus introductus, ut dicitur per Notarium Campum, cui acquiescit Egr. Thesaurarius plus scilicet exigendi pro dicto fidejussionis actu à plus possidente, minus autem à minori Possessore, semper tamen ultra legis præscriptum, introduceretur quodammodo species pericatus solvendi Notario ultra illum, qui tanquam onus reale, & certum solvi debet vel Civitati, vel Ducatui.

Quam autem exitialis esset Utentibus ipsis hic abusus, non est, qui non videat, potissimum in circumstantiis hujus temporis, in quibus undequaque percrescunt Possessoribus bonorum onera ex causa Belli, quæ talia sunt, ut spes absit illorum diminutionis etiam per longissima tempora futura.

Agi videtur de re undique clara pro Utentibus, quibus favet littera legis. Habet Notarius remedium si contentus non est statuta mercede. Dimittat Officium cum non unus, sed plures aderunt Notarii, qui tantas non desiderant propenas, quantas optaret præsentaneus Notarius, qui de Taxa legali conqueritur, & legem ipsam velle aptare ejus desiderio, non autem voluntatem suam legi subiicere.

Quæ respectu mercedis Notarii adduxerunt Utentes, urgent etiam pro mercede Dietarum, quæ debetur Judici, seu Commissario pro accessu in rem præsentem, quidquid enim sit de allegatis providentiis, quibus recessum dicitur à dispositione legis, retinenda tamen semper sunt, quæ superius tetigerunt Utentes relativè ad prætensiones Notarii, & ulterius animadvertendum, quod si aliqua facta fuit Taxatio pro Dietis prædictis excedens metam à lege præscriptam, vel illa processit occasione alicujus casus particularis, in quo fortasse considerari posset aliqua specialis ratio non applicabilis casui considerato per leges provinciales, signanter vero potuit retineri, quod taxatio per legem facta pro Dietis non esset comprehensiva visitationis generalis per Amplissi-

plissimum Patrem Conservatorem faciendæ, de qua nihil actum habetur in Novis Constitutionibus, & sic casus visitationis generalis consideratus fuit tanquam omissus, atque ideò determinabilis diversimodè à casibus per legem consideratis.

Præmissis addendum, quod nulla producitur per Senatum Excellentissimum data specialis providentia cum derogatione Taxæ per legem factæ; Ignotum est an quod semel fuit in uno casu dispositum, voluerit, ut pro lege generali servaretur in omnibus casibus indistinctè, an factum fuerit vel consentientibus, vel saltem auditis interesse habentibus, & an actus successivè circa præmissa, ut asseritur, facti per Commissarios, inducere poterint consuetudinem abrogativam legis alioquin non inducibilem à privato, vel Judice inferiori, qui non habet potestatem, nec tacitè, nec explicitè derogandi legibus per Superiorem indictis, potissimum in materia, quæ admixtam habere potuit aliquam vim de facili præsumibilem, ubi agitur de commodo, & utilitate privata, ac burfali alicujus jurisdictionem habentis prout est Commissarius.

Demum retinendum est, quod Senatus M. V. semper, & diversis temporibus in vim legis mandavit omnibus Judicibus, ut taxas Sportularum, & Honorariorum à Nov. Const. præscriptas inconcussè servarent, licet innegabile sit, quod de tempore respectivorum Ordinum editorum auctoritate Senatus monetæ specificæ sumperint augmentum, & alterationem relativè ad valorem, quem habebant tempore, quo publicata fuit dicta lex provincialis.

Inter cæteros Senatus Ordines, qui in subjecta materia recenseri possunt, videndi sunt ordo diei 26. Novembris 1541., quem refert citatus Mogn. in sua Collectanea fol. 18. Alter diei 8. Augusti 1669., quem pariter allegat citatus Mogn. fol. 347. Alter 6. Februarii 1672., de quo pariter relationem facit Collectanea dicti Mogn. fol. 357. Alter diei 16. Aprilis anni 1674., relatus in eadem Collectanea fol. 366. Alter diei 17. Augusti 1679. cujus pariter tenor habetur in eadem Collectanea fol. 393.

26/11/1541

8/8/1669

16/4/1674

17/8/1679

Ex dictis repetitis Ordinibus manifestum fit, quam sollicitus fuerit Senatus M. V. de observantia taxarum per Nov. Constit. præscriptarum pro mercede, & honorario Officialium, potissimum etiam cum in aliquibus ex iisdem Ordinibus cominata, & inflicta fuerit pæna adversus exigentes mercedes ultra taxam præscriptam à Nov. Const.

Uterius addendum, quod in Diario Fori habentur taxæ pro executionibus realibus, & personalibus, ac aliis, ut ex eo, quas taxas Excelsus Ordo observari jubet cominata etiam penà corporali in

alias per Regium Fiscum prætentum in eodem Flumine, videntes quod Officium disponit de re aliena, qua ipsi Utentes indigent ad irrigationem propriorum bonorum. Quomodo æquitati, & Justitiæ consonum esse possit hoc Officialium arbitrium diudicet M. V.

Quo vero ad licentias, quæ concedi prætenduntur pro restaurationibus circa Fistulas, & Buccas eorundem Utentium, vel refectionem aliorum operum ad Molendinorum usum in Flumine existentium, agnoscere debuisse Regium Fiscum illas profus esse inutiles, quia ubi reficiens, vel restaurans, normam non servet à lege præscriptam (quod contingere potest, tam in casu habitæ, quam in casu non habitæ licentiæ) liberas habet ædes Officium procedendi ad pœnas indictas, absque eo quod licentia, vel reportata, vel non minuat in aliqua parte contraventionem commissam, ita ut perceptibilis non est aliqua plausibilis ratio, ob quam dicta licentia dici possit necessaria, vel ad conservationem Fluminis, vel ad indemnitatem causæ, tam publicæ, quam privatæ, sed unice affirmari poterit, quod introducta fuerit prætentio licentiarum, ut ex earum mercede Officiales commodum sentiant, Utentes vero semper sint in damno.

Quo vero ad earundem licentiarum mercedem in impugnato supposito, quod M. V. placeret decernere in aliquo particulari casu esse obtinendas, quod Utentes non credunt, potissimum eis inauditis, percipi nequit, quo Jure sit præstanda, vel saltem in prætensa quantitate. Si enim agitur de licentiis pro usu aquarum concedendo illis, quibus nullum jus competit in Flumine, planum est, quod sicuti repugnat æquitati, & justitiæ ut rei alienæ concedi possit usus pro aliquo tempore, ita, sublata facultate dictas concedendi licentias, superfluum fit de earum mercede agere; Si vero de aliis licentiis sermo est, quatenus in aliquo singulari casu necessariæ fortasse crederentur, admittere nequeunt Utentes eas deberi juxta taxam, quam sibi figuravit Officium, & quam asseritur approbasse Regium Fiscum.

Quidquid enim esse possit de mercede licentiarum quas Magistratus Extraordinar. Reddit. concedit pro usu aquarum Mutiæ, attamen certum est desumi non posse exemplum applicabile Flumini Olonæ, cum diversitas non modica intercedat ab uno, & altero casu. In Flumine Mutiæ urget ratio Domini spectantis Regiæ Cameræ, cujus intuitu licentia usus aquarum considerari debet alicujus importantiæ; Secus tamen est in Flumine Olonæ, in quo Regius Fiscus nullum Jus amplius habere potest à die transactionis anni 1610 citra, præter illud simplicis Jurisdictionis, non dissimile ab illo, quod competit super Privatorum bonis, quod Jus non importat,

tat, ut habens Jurisdictionem concedere possit licentiam utendi re tertio spectante.

Quoties vero hæc facultas ex Judicio M. V. dici posset competens saltem respectu illorum, qui sunt ex numero Utentium, quibus ex aliqua circumstantia existimari posset potius ex æquitate, quam ex Justitia, concessibilis licentia utendi aquis tempore non suo, ita tamen ut aliis Utentibus injuria non fiat, eisque deperiat, quod alteri conceditur, tunc merces hujus licentiæ, si qua deberi cognosceretur, esset restringenda ad quid minimum, non autem metienda eodem modo, quo determinari prætenditur taxa pro illis, qui non sunt ex numero Utentium.

Sicuti tamen Utentes credunt M. V. decreturam fore omnes licentias in universum esse derogandas, nec imposterum amplius concedendas, ita Utentibus licet credere, quod ulterius non sit agendum de præfensa mercede earundem licentiarum, cum accidens stari non possit sine subjecto, ita siquidem cessabit omnis quæstio circa quantitatem mercedis relativè ad præfensum laborem circa dictas licentias, quæ aliòquin non indigent dictatu ^{non} excedente dimidium folii.

Quin imò possent etiam dictæ licentiæ, quatenus M. V. illas esse reportandas in aliquo particulari casu decerneret, quod Utentes credere nequeunt ex iis, quæ jam superius dicta sunt, sub certa formula typis ædi in albo relicto nomine illius, qui dicta licentia uti deberet, eveniente casu superaddendo per characterem manuscriptum, ut ita fileat omnis prætextus laboris adhibendi in extensione dictæ licentiæ.

Hicque opportunè non est prætermittenda animadversio circa assertos labores, quos asserit Notarius Officii in ejus responso, pluries impendere debere ex Officio in concernentibus materiam dicti Fluminis. In quo tamen consistant præfensi labores, nec à Notario exprimitur, nec ab Utentibus est excogitabile; Si enim singularem essent recensenda, quæ à Notario dependent vel pro usu Jurisdictionis, vel pro aliis respicientibus modum utendi dictis aquis ad normam Nov. Constitutionum, nil erit allegabile, quod aliquid utilitaris non producat Notario ipsi, qui si aliquid sine mercede dimittit, id peragit, vel quia minima dedignatur, vel quia gratos sibi reddere vult amicos suos.

Nec est aliquid deferendum præfensæ consuetudini, siue quia, ut superius dictum fuit, illa non probatur, siue quia potius corruptelæ nomen dandum esset illis exactioibus, quæ, nulla lege, & nulla prævia taxa, factæ fuerunt non ab omnibus, sed tantum ab aliquibus, qui licentias de tempore in tempus reportarunt, & si ingenuè fateri vellet Notarius, quod de facto exegit ab illis, qui

impetraverunt licentias utendi absque Jure dictis aquis Olonæ, vel saltem tempore non suo, constaret, quod merces licentiæ est quid minimum relativè ad id, quod de facto ad ejus modum pervenit; Plura siquidem audierunt Utentes, quæ tamen nolunt hic adducere, & probare, ut possent, si daretur necessitas, quæ convincunt nusquam concessas fuisse per Officium aliquas licentias utendi extra ordinem dictis aquis, quin prævia adfuerit pactio circa quantitatem erogandam nomine dictæ licentiæ, licet exindè apparenter emergisse dicatur solutio dumtaxat librarum sex, in qua asseritur fuisse prætenfam consuetudinem.

Sivè itaque quia inutilis cognoscitur dictarum licentiarum usus, qui Novis Constitutionibus incognitus fuit, dum nihil de hisce licentiis dispositum fuit, datis dumtaxat providentiis adversus Contraventores, qui alterassent statum Fistularum, sive quia beneficio earumdem licentiarum, nulla affertur Utentibus utilitas, minusque occurritur Contraventionibus, semper sperandum est, quod M. V. delere debeat hoc introductum arbitrium licentiarum, quæ introductæ fuerunt ad meram utilitatem Officii, cujus commo unicè cedunt ob proventum, qui in earum concessione percipitur, semper tamen cum Utentium damno, ita enim sublata erit omnis quæstio mercedis, & cessabit quodlibet Utentium præjudicium, relicta dumtaxat Officio libertate procedendi contra illos, vel qui non servant Ordines in restauratione, vel refectione Operum, vel qui re communi abutuntur, vel rei alienæ manum apponere tentant.

Descendendo autem ad illam providentiam, quam petierunt Utentes relativè ad tempus, quo aquarum usus licitus esse debeat cuiq; Utentium classi, potissimum postquam invaluit usus, ut aquarum distributio fieret per hebdomadas, quarum una cederet favore Utentium Superiorum, altera vero favore Inferiorum, licet aliter dispositum legatur in Nov. Const., plura adduxisse dicitur Officium in respectivis responsis tum Egregii Commissarii, tum Notarii, alia vero insinuasse circumfertur Regium Fiscum in ejus Voto, collimantia in id, quod Officium ipsum deduxit.

Prætenditur siquidem tempus irrigationis mensuram recepisse à Nov. Const., licet vigente siccitate recessum fuerit à dispositione legis, dividendo per hebdomadas usum aquarum, qui à legibus Provincialibus fuerat per dies distributus. Non attendendam aliquam consuetudinem, tractu temporis introductam, qua usus aquarum diversimodè competat.

Dura profectò videtur Utentibus hæc Officialium prætenfio, si enim agitur de mercede, vel licentiarum, vel aliorum, quæ ab Utentibus Officio sunt præstanda, circa quæ habetur certa taxa per legem facta

facta, intendit Officium ut servandum sit, non quod lex præscrip-
sit, sed quod prætenfa consuetudo introduxit, ubi vero agitur de
modo, & tempore utendi dictis aquis, insistit Officium, ut rejecta
quacunque consuetudine, standum sit dispositioni legis, licet alio-
quin Utentes ipsi deduxerint res perductas fuisse ad statum, à quo
principium habere non potuerint; Cur favore Officii, & ubi agi-
tur de Interesse bursali Officialium retinenda sit prætenfa consue-
tudo contraria legi, & deroganda sit lex resistens consuetudini,
ubi vero agitur de Utentium Interesse, & commodo reiicienda
prorsus sit quælibet consuetudo, & ad unguem servanda sit lex,
quæ ob mutationem status rerum, non amplius providet necessi-
tati Utentium, profectò non est excogitabile.

Debuisset Officium, postquam in materia Mercedum, & Dietarum
proposuit non esse amplius observandas antiquas taxas per legem
præscriptas, sed quidem attendendam esse prætenfam consuetu-
dinem, licet hætenùs saltem legitimè non probatam, debuisset
inquam admittere, ut in cæteris respicientibus usum aquarum,
idem Jus statueretur favore Utentium; Nimis enim repugnat, ut
damnetur tanquam corruptela quidquid à tempore latarum Con-
stitutionum usque in hanc diem immutatum est circa modum, &
tempus utendi aquis Olonæ; Laudetur verò, & declaretur uti
legitima consuetudo, quidquid à tempore dictæ legis Provincialis
citra immutatum fuit respectu Mercèdis, aut Dietarum Officiali-
bus debitæ.

Fortius vero concurrente pro Utentibus necessitate deflectendi à lege,
ne alioquin Prata irrigua sine beneficio irrigationis in arido rema-
neant, tunc siquidem consulendum est pro illo casu, cui provida
lex consulisset, si eo tempore prævidere potuisset, vel provisus
remanisset.

Dividit lex Utentes Aquarum in tres Classes, & unicuique assignat
integrum diem horarum viginti quatuor in singula hebdomada ad
irriganda Prata. Admittit Officium, quod tractu temporis ita
sint adaucta ipsa Prata, ut in hanc diem perticarum numerus
ascendat ad quadraginta mille, quando de tempore latæ legis per-
ticatus Pratorum vix excedebat numerum decem milium; Sive
per abusum, sive licitè augmentum Pratorum secutum sit, certum
tamen est, quod si præscindi vellent à consuetudine utendi dictis
aquis, plurima Prata essent aratro submittenda, prout jam non-
nulla submissa fuerunt in parte inferiori Fluminis, quia vel ex
usurpatione Superiorum, vel ex licentiis, quas Officium sibi fecit
libertatem concedendi in parte superiori Fluminis, ita æstivo tem-
pore deperit Inferioribus aqua, ut sufficere non potuerit pro irri-
gatione Pratorum, quæ proindè debuerunt ad culturam reduci.